

Числовий вираз інтегрального мотиваційного показника щодо ефективності інноваційного проекту складе:

$PI \leq 3$, тобто має місце мотивація реалізації інвестиційного проекту.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у ТОВ “Вінницький завод “Пневматика” можна прийняти рішення щодо вибору для реалізації даний проект, оскільки в результаті буде отримано прибуток достатньо великий порівняно з витратами. ЧПЕ свідчить про мотивацію - отримання від інвестиційного проекту прибутку, PI вказує, що на одиницю вкладених в інвестиційний проект коштів (\$), буде отримано 2,25\$ доходу, ВНП перевищує дисконтну ставку (6%) і відсоток банківського кредиту (10%), а тому інвестиційний проект є не збитковим, ДТО говорить про те, що період окупності проекту становить 2,48 років.

Прийняття до реалізації даного інвестиційного проекту в ТОВ “Вінницький завод “Пневматика”, забезпечить зростання обсягів виробництва і разом з тим, дозволить оптимізувати витрати, що, в кінцевому рахунку, збільшить вартість активів на даному підприємстві.

У ТОВ “Вінницький завод “Пневматика” є усі мотиви для постановки цілей (зародження мотивації) та отримання фінансових результатів (завершення мотивації) від інноваційно-інвестиційної діяльності, мається на увазі у даному випадку реалізація інноваційного проекту. Регулююча функція пропонованого мотиваційного механізму виявляється в можливості, на основі оцінки кількісних та якісних мотивів, що характеризуються конкретними (зрозумілими) показниками, виявити та забезпечити ефективність вкладеного капіталу та (певною мірою) врахувати ступінь готовності взяти на себе ризик.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бланк І. О. Інвестиційний менеджмент : підруч. / І. О. Бланк, Н. М. Гуляєва ; за ред. А. А. Мазаракі. — К. : КНТЕУ, 2003. — 398 с.
2. Новицька Ж. А. Державне регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку промислового міста : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Ж. А. Новицька. — Донецьк, 2005. — 20 с.
3. Петрушевська В. В. Механізм державного регулювання і стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в матеріальному виробництві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / В. В. Петрушевська. — Донецьк, 2005. — 20 с.
4. Семиноженко В. Технологичные парки Украины: первый опыт формирования инновационной экономики / В. Семиноженко // Экономика Украины. — 2004. — № 1. — С. 16—21.
5. Смоквіна Г. А. Формування ефективного інноваційно-інвестиційного механізму / Г. А. Смоквіна // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ. — О., 2006. — Вип. 2 (26). — С. 282—287.
6. Субочев В. В. Інноваційно-інвестиційна діяльність промислових підприємств України 2006 року : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.01 «Економіка промисловості» / В. В. Субочев. — Київ, 2006. — 18 с.

УДК 338.43.01

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Жмайлова О.Г., к.е.н., доцент, Бабицька О.О., здобувач

Сумський національний аграрний університет

У статті розглянуто основні форми державної підтримки, що надається аграрному сектору в Україні й закордоном. Визначено її вплив на управління прибутком сільськогосподарських підприємств Сумської області. Запропоновано шляхи удосконалення державної підтримки, що дозволить підвищити ефективність сільськогосподарської галузі.

Ключові слова: пряма та непряма державна підтримка, принципи державної підтримки, операційний прибуток, витрати, валова продукція, рівень рентабельності.

Жмайлова О.Г., Бабицкая О.А. ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА В СФЕРЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРИБЫЛЬЮ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ / Сумский национальный аграрный университет, Украина

В статье рассмотрены основные формы государственной поддержки, которая предоставляется аграрному сектору в Украине и за границей. Определено ее влияние на управление прибылью сельскохозяйственных предприятий Сумской области. Предложены пути усовершенствования государственной поддержки, которая позволит повысить эффективность сельскохозяйственной отрасли.

Ключевые слова: прямая и непрямая государственная поддержка, принципы государственной поддержки, операционная прибыль, расходы, валовая продукция, уровень рентабельности.

Zmaylova O.G., Babytska O.O. PUBLIC POLICY IN THE SPHERE OF AGRARIAN ENTERPRISES INCOME MANAGEMENT / Sumy National Agrarian University, Ukraine

The basic forms of the state support for agrarian sector in Ukraine and abroad have been considered in the article. Its influence the management of agrarian enterprises income of Sumy Region has been determined.

The ways of improvement of the state support that will allow to promote efficiency of agricultural industry have been offered.

Key words: direct and indirect state support, principles of the state support, operating profit, charges, gross products, the level of profitability.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Агропромисловий комплекс завжди відрізнявся від інших галузей економіки своєю специфікою. Це, перш за все, сезонність виробництва та високий рівень ризиків.

Крім того, погіршення соціально-економічного розвитку села спостерігається дедалі гостріше: скорочення поголів'я худоби, неефективне використання землі, поглиблення диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію, занепад соціальної інфраструктури, обезлюднення сільської місцевості, низький рівень доходів населення на селі і, як наслідок, зниження прибутковості галузі. Тому агропромисловий комплекс потребує дієвих заходів з боку держави, спрямованих на його підтримку.

Одним з таких заходів є державна фінансова підтримка, яка в нашій країні базується на реалізації державних (регіональних) цільових програм та наданні певних пільг в оподаткуванні сільськогосподарської діяльності. Динаміку прибутковості аграрного сектора Сумської області, незважаючи на щорічне виділення бюджетних дотацій, не можна охарактеризувати як стійку.

Тому актуальним є дослідження впливу державної політики на етапах управління (формування, розподілу, використання) прибутком сільськогосподарських підприємств даного регіону.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Сутність державної підтримки як одного з головних напрямків державного регулювання сільськогосподарської галузі досліджували такі вчені, як В. М. Бабко, Л. М. Васильєва, С. О. Нікітченко. Автори зазначають, що за радянських часів сільськогосподарські підприємства були забезпечені в достатній мірі власними коштами для розширеного відтворення виробництва, рівень рентабельності яких досягав 40%.

На сьогодні реалізація заходів державної підтримки аграрного сектора визначається на законодавчому рівні та затверджується законами, постановами, розпорядженнями тощо. Зокрема, науковцями встановлено, що під «державною підтримкою» слід розуміти величину коштів, що надається товаровиробникам з державного (місцевих) бюджетів на поворотній або безповоротній основі для компенсації частини витрат, пов'язаних з виробництвом сільськогосподарської продукції [1, 2, 3].

Питання загального впливу державної підтримки на ефективність сільськогосподарського виробництва висвітлені в працях І. М. Алексеєнко [4], Т. І. Олійник [5] та В. Збарського [6]. Так, М. Я. Дем'яненко та Ф. В. Іванина [7] наголошують на тому, що державна фінансова підтримка займає значне місце у формуванні фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, достатня наявність яких забезпечує конкурентоспроможне виробництво.

Амбросов В. Я. та В. М. Онегіна [8], а також І. В. Кобута [9] у своїх дослідженнях приділили увагу аналізу державної підтримки аграрного сектора в умовах членства України у Світову організацію торгівлі. За результатами досліджень з'ясовано, що Україна відноситься до групи країн, які недавно приєдналися до СОТ (RAM – recently-acceded members), та не має зобов'язань по скороченню фінансування державних цільових програм, які безпосередньо направлені на підтримку сільськогосподарського виробництва. Обмеження стосуються самої величини внутрішньої підтримки, яка не повинна перевищувати 3043,0 млн. грн. на рік.

Таким чином, на думку більшості дослідників у галузі державного регулювання аграрного сектора, державна підтримка агропромислового комплексу повинна забезпечувати прибуткове ведення сільськогосподарського виробництва. Спробуємо довести або спростувати зазначене твердження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є визначення місця та ролі державної підтримки в управлінні прибутком сільськогосподарських підприємств Сумської області.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання: провести загальний аналіз державної підтримки, яка надається сільськогосподарським товаровиробникам регіону, визначити її основні напрямки, які діють на сьогодні, та з'ясувати, який вплив має державна підтримка на управління прибутком сільськогосподарських підприємств Сумщини.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Державна фінансова підтримка нашої країни проводиться з метою стимулювання нарощування обсягів сільськогосподарського виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, розвиток соціальної сфери села тощо. Так, заходи державної підтримки передбачають відшкодування витрат на підготовку кадрів, надання дотації галузям рослинництва та тваринництва, компенсація відсоткової ставки за залученими кредитами, часткове відшкодування вартості сільськогосподарської техніки та придбаного насіння та ін.

Державну підтримку прийнято поділяти за такими напрямками як пряма та непряма. До заходів прямої державної підтримки відносять бюджетні трансферти або субсидії, що не мають прямого впливу на споживчі (ринкові) ціни – фінансування державних цільових програм та інвестиційних проектів, державний фінансовий лізинг. Форми податкової політики, а також цінової, митної та грошово-кредитної належать до непрямой підтримки. Це експортні субсидії, квотування, імпорتنі тарифи тощо, тобто підтримка товаровиробника проводиться за рахунок ринкових цін [10].

Головною ідеєю, на яку націлена регіональна фінансова підтримка аграрного сектора Сумської області, є стійкість розвитку сільськогосподарського виробництва, задоволення внутрішнього попиту регіону на продукти харчування, а також забезпечення промисловості в достатній кількості сировиною шляхом запровадження нових підходів в інноваційному, інвестиційному, організаційному, кадровому забезпеченнях та формуванні експортного потенціалу [11].

Фінансова підтримка аграрному сектору Сумської області, як і в цілому по Україні, надається з державного бюджету із загального та спеціального фондів. Крім того, для сільськогосподарських підприємств діє спеціальний режим оподаткування податком на додану вартість.

Так, відповідно до п. 2 ст. 209 Податкового кодексу України не підлягає сплаті до бюджету та повністю залишається у розпорядженні сільськогосподарських підприємств сума податку на додану вартість, нарахованого на вартість поставлених ними товарів та послуг для подальшого відшкодування податкового кредиту – сум податку, сплачених сільськогосподарськими підприємствами постачальникам на вартість виробничих факторів [12].

Зі вступом України до Світової організації торгівлі (СОТ) усі напрямки внутрішньої державної підтримки поділено та заходи, що належать до «зеленої», «синьої» та «жовтої скриньок».

До «зеленої» та «синьої кошечки» належать такі форми підтримки, надання яких не вимагає скорочення – фінансування державних дослідницьких програм, підтримка доходу, не пов'язана з виробництвом, відшкодування збитків від стихійного лиха, програми охорони навколишнього природного середовища, боротьби зі шкідниками та захворюваннями, консультаційні послуги.

До «жовтої» скриньки увійшли такі заходи державної підтримки, що мають спотворювальний вплив на торгівлю серед країн-членів СОТ, зокрема, бюджетна тваринницька дотація та державна підтримка виробництва продукції рослинництва, здешевлення кредитів, фінансова підтримка фермерських господарств, часткова компенсація вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, здешевлення вартості страхових премій, закладення і нагляд за молодими садами, виноградниками та ягідниками, селекція в рослинництві тваринництві та птахівництві, фінансова підтримка підприємств, що знаходяться в особливо складних кліматичних умовах [1, 8].

Так, в Австралії програми «зеленої» та «блакитної скриньки» становлять 91% від загальної величини державної підтримки, у США – 77% у країнах ЄС – 50-60%. В Україні співвідношення програм, звільнених від зобов'язань щодо скорочення, та програм «жовтої скриньки» становить 1 до 3 [9].

Проведені дослідження показують [4, 5], що між державними дотаціями, які отримують сільськогосподарські товаровиробники, та економічною ефективністю останніх зв'язок відсутній.

Більше того, фінансову підтримку одержують ті підприємства, які мають вищу рентабельність, оскільки основними вимогами постанов Кабінету Міністрів України стосовно бюджетних компенсацій є відсутність заборгованості у товаровиробників з виплати заробітної плати, обов'язкових податкових платежів та внесків до Пенсійного фонду.

Зауважимо, що державна підтримка сільського господарства в Україні не перевищує 10-12% від вартості валової продукції даної галузі, в той час як у країнах ЄС цей показник становить більше 50% [3].

Для порівняння, державна підтримка аграрного сектора Сумської області у середньому за 2008-2010 рр. становила 3,2% від обсягу виробленої сільськогосподарськими підприємствами валової продукції та зменшилась у звітному періоді проти базисного на 5,6 п. в. Даний показник є значно меншим від показника по Україні.

Надалі з'ясуємо, які види державної фінансової підтримки (рис. 1) отримували підприємства агропромислового комплексу Сумської області у 2008-2010 рр.

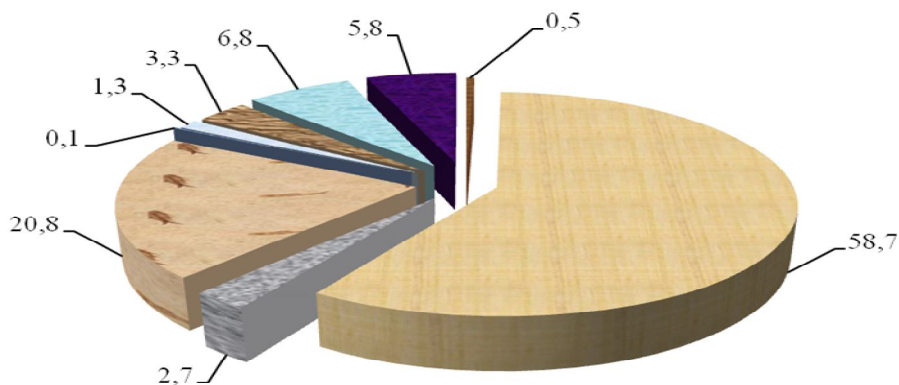

Рис. 1. Державна підтримка сільськогосподарських підприємств Сумської області у 2008-2010 рр. (у % до загального обсягу підтримки), серед якої:

58,7% – бюджетна тваринницька дотація та державна підтримка виробництва продукції рослинництва; 0,5% – підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації робітничих кадрів АПК; 5,8% – фінансова підтримка фермерських господарств; 6,8% – селекція у тваринництві та птахівництві; 3,3% – часткове відшкодування вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва; 1,3% – закладення і нагляд за молодими садами, виноградниками і ягідниками; 0,1% – державна підтримка дорадчої діяльності; 20,8% – здійснення фінансової підтримки підприємств АПК через механізм здешевлення кредитів 2,7% – селекція в рослинництві.

Джерело: побудовано автором за даними Головного управління агропромислового розвитку Сумської облдержадміністрації

Результати дослідження показують, що в області в середньому за три роки заходи підтримки «жовтої скриньки» займають 99,4%, і лише 0,6% припадає на програми «зеленої скриньки» (дорадництво та підготовка кадрів).

В управлінні прибутком сільськогосподарських підприємств державна підтримка безпосередньо виражається на етапах його формування та використання. Усі види дотацій, відшкодувань та компенсацій, які отримують підприємства аграрного сектора з державного (місцевих) бюджетів, відображаються в складі операційної діяльності – доходів (рахунок 71 «Інший операційний дохід») та витрат (рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності»).

Для встановлення залежності між величиною державного фінансування та прибутковістю операційної діяльності проведемо групування 36 сільськогосподарських підприємств Лебединського, Краснопільського та Охтирського районів Сумської області, яке будемо здійснювати за розміром державної підтримки (табл. 1).

Дані, відображені в табл. 1, свідчать, що підприємства, які не брали участь у державних цільових програмах, мали найнижчий рівень рентабельності операційної діяльності – на рівні 10-11%. Одержання державної підтримки до 40 грн./га дозволило вісьмом господарствам області підвищити рівень рентабельності на 18%.

Середній розмір державного фінансування у сумі 61,7 грн./га забезпечив досягнення прибутковості близько 37% у п'яти господарствах. Лише одному підприємству за рахунок державних коштів у сумі понад 80 грн./га вдалося на гривню операційних витрат одержати майже 49 копійок прибутку.

Слід зауважити, що державна підтримка товаровиробників регіону за досліджуваний період зменшилась більше, ніж у 6 разів, у той час як чистий прибуток аграрного сектора регіону зріс на 10%.

Таблиця 1 – Групування сільськогосподарських підприємств Сумської області за рівнем державної підтримки

Групування сільськогосподарських підприємств за розміром державної підтримки, грн./га	Кількість підприємств у групі	Середній розмір державної підтримки, грн./га	Рівень рентабельності операційної діяльності, %	Середній розмір чистого прибутку, грн./га
1	2	3	4	5
0	22	0,00	10,86	11425,74
0,1-40,0	8	25,33	28,43	-30,08
40,1-80,0	5	61,70	36,07	611,81
по-над 80,01	1	113,39	48,33	105,00
У середньому	36	17,35	19,45	7085,45

Джерело: розраховано автором за даними річної фінансової звітності сільськогосподарських підприємств Сумської області

Тобто, між державною підтримкою та прибутковим веденням сільськогосподарського виробництва, як уже зазначалося раніше, спостерігається відсутність зв'язку. Іншими словами, поза увагою залишається задоволення інтересів найманих працівників та власників земельних паїв – селян. Зокрема, зі збільшенням розміру державної підтримки знижується рівень заробітної плати та розміри орендних виплат, що суперечить цілям державної підтримки [5].

У Росії, наприклад, фінансова підтримка аграрному сектору надається в міру зростання доходів – зі збільшенням останніх розмір підтримки знижується [4].

Результати дослідження, наведені в табл. 1, доводять правдивість зазначеного твердження. Так, підприємства, які не отримували державної підтримки, спрацювали з прибутком у сумі 11425,74 грн./га, що на 11320,74 грн./га більше від тих господарств, як брали участь у державних цільових програмах. Крім того, середній розмір бюджетного відшкодування у сумі 25,33 грн./га не вплинуло на зростання чистого прибутку, навпаки, вісім господарств другої групи отримали збитку в середньому 30,08 грн./га.

Що стосується використання частини операційного прибутку, одержаного як результат між операційними доходами та відповідними витратами, формування та виникнення яких пов'язане з державною підтримкою, то суб'єкти господарювання самостійно визначають напрямки його споживання, якщо такі норми не зазначені в порядках використання коштів державного бюджету.

Звичайно, рівень державної підтримки, яку демонструють підприємства області, є досить низьким. Галузь тваринництва залишається збитковою, а інвестиційні компанії продовжують отримувати надприбутки (у тому числі й за рахунок державної підтримки) від виробництва соняшнику та кукурудзи, порушуючи при цьому науково обґрунтовані норми сівозмін.

Країни Європейського Союзу пішли дещо іншим шляхом. З 2005 р. членам ЄС замість дотацій та субсидій виплачується «єдина сільськогосподарська виплата», яка залежить від дотримання останніми екологічних норм, чергування вирощування сільськогосподарських культур, підтримки належної якості продукції, турботи про здоров'я тварин тощо [7].

На думку Л. М. Васильєвої, до основних недоліків державної підтримки, що діє в Україні, слід віднести її нелегітимність, непрогнозованість, несвоєчасність, несистематичність, а також неповноту та неритмічність виплат. Тому державна підтримка повинна базуватись на таких принципах, як:

- прозорість – логічна послідовність та чітка схема надання державної підтримки;
- рівнодоступність – сільськогосподарські підприємства усіх форм власності мають однакові права на одержання бюджетного відшкодування;
- адресність – бюджетні кошти повинні надаватись безпосередньо сільськогосподарському товаровиробнику;
- гарантованість – державні зобов'язання щодо виплати компенсацій повинні виконуватись в повній мірі [2].

Крім того, механізми виплати державної підтримки щороку змінюються, а запізниле затвердження порядків використання коштів та постійне внесення протягом бюджетного періоду змін призводить до несвоєчасного отримання товаровиробниками коштів та виникнення кредиторської заборгованості, або ж їх повернення до бюджету.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні впливу факторів та економічних явищ, що впливають на рівень прибутку сільськогосподарських підприємств.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження можемо стверджувати, що ефективність державної підтримки, яка діє на сьогодні, є досить низькою. Більше того, в умовах трансформаційних змін в економіці її величина не впливає на розмір чистого прибутку. Нами з'ясовано, що державна підтримка є лише складовою операційного доходу, між рівнем останнього та якою існує прямий зв'язок.

Звідси слідує, що форми і методи державної підтримки потребують узгодження на законодавчому рівні. Це стосується норм порядку використання бюджетних коштів. По-перше, підприємства, які отримали дотації чи відшкодування, повинні направляти їх на розвиток галузей рослинництва чи тваринництва, а не на користь самих власників, як це доводить практика. По-друге, державну підтримку слід надавати підприємствам у міру підвищення їхніх доходів. Проведення таких заходів дозволить покращити ефективність господарювання та підвищити прибутковість усіх учасників аграрного ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабко В. М. Державна підтримка сільськогосподарського виробництва як чинник забезпечення його конкурентоспроможності / В. М. Бабко // Інвестиції: практика та досвід. — 2010. — № 7. — С. 79—81.
2. Васільєва Л. М. Державна підтримка як складова системи державного регулювання аграрного сектора економіки / Л. М. Васільєва // Інвестиції: практика та досвід. — 2011. — № 17. — С. 85—88.
3. Нікітченко С. О. Державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників в умовах економічної кризи / С. О. Нікітченко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України : зб. наук. праць ; ред. Д. О. Мельничук. — Вип. 142. Ч. 2. — К. : НУБПУ, 2009. — С. 78—81.
4. Алексеенко І. М. Щодо державної підтримки аграрного сектора економіки / І. М. Алексеенко // АгроСвіт : інформ.-анал. журнал. — 2011. — № 9. — С. 42—46.
5. Олійник Т. І. Державна підтримка аграрного сектору економіки України / Т. І. Олійник // Економіка АПК. — 2009. — № 7. — С. 80—85.
6. Збарський В. Державна підтримка сільського господарства / В. Збарський, В. Горьовий // Бухгалтерія в сільському господарстві : всеукр. щоміс. наук.-практ. журнал. — 2010. — № 6. — С. 27—31.
7. Дем'яненко М. Я. Державна підтримка як фактор забезпечення конкурентоспроможного аграрного виробництва / М. Я. Дем'яненко, Ф. В. Іванина // Економіка АПК. — 2009. — № 9. — С. 3—9.
8. Амбросов В. Я. Забезпечення державної підтримки сільськогосподарського виробництва в умовах членства України у СОТ / В. Я. Амбросов, В. М. Онегіна // Економіка АПК. — 2009. — № 2. — С. 15—24.
9. Кобута І. В. Політика державної підтримки сільського господарства країн-членів СОТ / І. В. Кобута // Економіка АПК. — 2009. — № 12. — С. 132—136.
10. Борщ А. Г. Бюджетна підтримка аграрного сектору в умовах трансформаційних процесів в економіці України / А. Г. Борщ // Економіка АПК. — 2009. — № 2. — С. 111—116.
11. Програма розвитку агропромислового комплексу Сумської області на період до 2015 року [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Сумської обласної ради. — Режим доступу : <http://www.oblrada.sumy.ua/dokumenty-oblrady/6-sklykannja/category/55-rishennja-6-sesiji.html>.
12. Податковий кодекс України. — Суми : ТОВ «ВВП Нотіс». — 2011. — 268 с.